

AIXÒ ÉS TÍPIC TEU. L'EXPANSIÓ DELS POSSESSIUS COM A FORMA DE GENITIU DELS PRONOMS PERSONALS

THE EXPANSION OF POSSESSIVES AS GENITIVE FORMS OF PERSONAL PRONOUNS

XAVIER RULL I MURUZÀBAL
Universitat Rovira i Virgili
Av. Catalunya, 35, 43002 Tarragona
Tf. 97 761 29 23
xavier.rull@urv.cat
ORCID ID: 0000-0001-8396-673X

Resum

Expressions locatives com *darrere meu*, *sota seu*, *damunt nostre*, etc., són recollides en gramàtiques i diccionaris de la llengua catalana. Tanmateix, en català estan proliferant expressions com *típic seu*, *enmig seu*, *via seu*, *abans seu*, etc., que poden interpretar-se com una expansió de l'ús del possessiu com a forma genitiva dels pronoms personals. Aquest article dona compte d'aquest fenomen.

Paraules clau

cas genitiu, possessiu, pronoms personals

Abstract

Locative expressions like darrere meu, sota seu, damunt nostre, etc., appear in Catalan grammars and dictionaries. However, Catalan expressions like típic seu, enmig seu, via seu and abans seu, among others, are increasingly common. This can be considered an expansion of the use of possessive words as genitive forms of personal pronouns. This paper reports on this phenomenon.

Key Words

genitive case, possessive, personal pronouns

1. INTRODUCCIÓ

En més d'una ocasió, hom ha considerat els possessius com formes de genitiu. Així, GINEBRA (2001: 21) indica que «el possessiu és interpretable com a forma superficial d'un pronom en cas genitiu», fins al punt que el mot *seu* «correspon a una forma declinada del pronom *ell*». De la seva banda, BONET & SOLÀ (1986: 270) estableixen que «Els

possessius morfològics [...] seran considerats formes corresponents a l'assignació de Cas genitiu als pronoms personals». I, a la *Gramàtica del català contemporani* (GCC), BRUCART (2002: 1496) explica que els possessius «actuen com a pronoms personals en genitiu», i posa com a exemple *la casa d'ell = la casa seva*. En paral·lel, SARAGOSSÀ (2000: 219) apunta que cal vincular els possessius als pronoms personals (ell en diu *pronoms definits*; es refereix a *jo, tu, ell, vosaltres*, etc.). D'aquesta manera, *seu* equival a *d'ell*.

Aquesta vinculació entre possessiu i el cas genitiu en principi val per quan els possessius expressen efectivament «possessió» (*la casa seva*, és a dir, una casa que és propietat d'una persona); però és obvi que també podria aplicar-se a construccions del tipus *Posa't darrere meu* o *Han anat en contra vostre*, on els possessius no expressen pas «possessió». Aquest ús —anomenat per SARAGOSSÀ (2000) *possessius al consegüent de preposicions* i pel DNV «com a terme de certes preposicions tòniques o locucions prepositives»— és el que ens interessa.

En aquest escrit reportem alguns indicis que mostren que, en català, s'ha anat reforçant l'ús dels possessius com a forma desinencial genitiva dels pronoms personals (si més no en determinades construccions, com després d'adjectius, després de noms que ocorren una construcció específica o després de certs adverbis).¹

2. EL CONCEPTE DE CAS GENITIU

Quan parlem de *cas genitiu*, ens referim al cas que expressa relacions entre dos substantius. En català, el context més conegut de cas genitiu és l'expressió de la possessió (amb tot, hi ha qui parla d'un *cas possessiu* específic), per exemple *M'he trobat la jaqueta de la Maria* (on Maria posseeix una jaqueta). Però hi ha altres relacions semàntiques entre substantius que entren dins el concepte de *genitiu*, com una simple relació (*Ha vingut el cosí d'en Pere* o *Les cames d'aquesta mo-*

1. L'autor agraeix els comentaris i les aportacions d'Elga Cremades (Universitat Masaryk), Olga Fullana (Universitat de Girona), Roser Llagostera (Universitat Rovira i Virgili) i Andreu Pulido (Universitat de Girona).

del valen molts diners), el material de què està formada una cosa (*Instal·larem un taulell de fusta*), l'origen (*Els vins d'Itàlia són excel·lents*) i altres (*la ciutat de Berga*), incloent-hi els anomenats *genitiu subjectiu* i *genitiu objectiu* (*Aquella por del gos em paralitzava* 'la por que tenia jo del gos em paralitzava' i 'com que el gos tenia por d'una cosa desconeguda, jo em quedava paralitzat').

En català, el genitiu se sol expressar mitjançant la preposició *de* (*la jaqueta de la Maria, el cosí d'en Pere, les cames d'aquesta model, un taulell de fusta, els vins d'Itàlia, la ciutat de Berga, aquella por del gos*).

D'altra banda, en general el terme *cas gramatical* es reserva per a referir-se a quan el cas s'expressa sintèticament (és a dir, mitjançant desinències), no tant quan s'expressa analíticament (és a dir, mitjançant preposicions). Aquest fet el trobem en llatí, alemany, hongarès o rus, que empren desinències per a indicar els casos. Així, com és sabut, l'expressió *El fill de Maria* en llatí és *Filius Mariae*, amb la terminació *-ae* de genitiu, diferent dels altres casos (*Maria* en nominatiu, *Mariam* en acusatiu).

3. EL CAS EXPRESSAT DESINENCIALMENT EN CATALÀ (JO VERSUS MI): UNA ROMANALLA

Com és sabut, el català no té casos expressats desinencialment, com sí que tenia el llatí. El pas del llatí al català, doncs, va implicar una pèrdua d'aquest recurs gramatical.

Tanmateix, en català, en els pronoms personals, ha quedat alguna forma de cas expressat desinencialment. Es tracta, però, d'una romanalla que podríem considerar fossilitzada. Aquesta romanalla està formada pel pronom *mi* i el pronom *si*. Si assumim que la base per a expressar la primera persona del singular és *m-* (*M'agrada això, Agafa'm, Me penso que..., Em trobo que...*) i que la base per a expressar la tercera persona és *l-* però també *s-* (*S'agafa a la barana, Prengui's una pastilla, Se pensa que..., Es troba que...*), *mi* (*Dona-m'ho a mi*) i *si* (*Es va fer mal a si mateix*) s'han de considerar formes desinencials que expressen cas oblic (com que aquestes formes s'usen tant en cas acusatiu com en cas datiu com en cas preposicional, es pot parlar de *cas oblic* per a referir-s'hi, com a etiqueta genèrica).

A banda, el DCVB reporta, com a forma del català antic, *ti* per a la segona persona del singular quan va precedida de preposició. Un dels exemples que porta és l'*Spill* de Jaume Roig (del segle XV): *A ti fa caure fragilitat*. Aquesta forma va desaparèixer. Si hi afegim que *si* és poc usat (se sol usar més *ell, ella, ells, elles*) i que en alguns dialectes (sobretot a les Illes, però també al Rosselló i a una regió que abraça part de l'Alt Pirineu i Ponent) *mi* ha donat pas a *jo* (*Fes-ho per jo*), convindrem que aquesta romanalla, a més, està afeblida.

4. A L'ENTORN DELS POSSESSIUS

SARAGOSSÀ (2000) defineix els possessius com a adjectius (sobre aquesta qüestió, vegeu, a més, la GCC i COBA FEMENIA 1999; 2005). Ja hem vist que una de les funcions dels possessius és expressar «possessió»: *Aquest cotxe seu és molt car*; *El seu cotxe és car* (en aquestes dues frases, com a adjectiu); *Aquest llibre és seu* (aquí, com a pronom). Però els possessius també poden indicar un lligam social. A *El meu veí canta a la dutxa*, el mot *meu* no expressa «possessió», sinó «relació». El mateix es pot dir de *La vostra ciutat m'agrada*. En tot cas, es pot entendre que, si bé no hi ha «possessió», hi ha un vincle social prou fort. En tot cas, els possessius s'usen més enllà de la idea de «possessió».

Els possessius poden anar anteposats i posposats al nom al qual acompanyen: *La seva jaqueta és de pell* però també *Esta bufanda teua és molt calenta*. Això, però, sembla clar quan els possessius expressen «possessió» (com en aquests exemples acabats de citar). Quan expressen altres idees, sembla més difícil que vagin posposats: es pot dir *La teua ciutat és molt bonica* però rarament es diu *La ciutat teua és molt bonica*, tot i que no és impossible.

5. EXTENSIÓ D'USOS

En català, els possessius apareixen acompanyant mots locatius tipus *dins* (o *dintre*), *fora*, *davant*, *darrere* (o *rere*), *al costat*, *damunt*, *sobre* (o *dessobre*), *davall*, *sota* (o *dessota*), *prop* o *lluny*. Aquests mots, si

van seguits d'una persona, solen dur la preposició *de*: *Dins d'ell havia crescut la rancúnia*; *Fora de cadascú de vosaltres hi ha la realitat* (deixem de banda que aquesta construcció també pot voler dir 'tret de tu', 'excepte tu'); *Es van posar davant d'ells*; *Poseu-vos darrere d'ella*; *Aneu al costat d'en Jaume*; *Hi havia un àngel damunt d'ell* (o *a sobre d'ell*); *Per davall de nosaltres hi ha els animals* (o *per sota de nosaltres*); *Posa't a prop de mi*; *Ves-te'n lluny de nosaltres*. Però aquests mots també poden dur possessius en comptes dels pronoms personals (o dels noms de les persones, o dels càrrecs de les persones, o mots anàlegs). Els possessius poden anar anteposats en algun cas (*Posa't al meu darrere*), però sempre poden anar posposats: *Dins seu havia crescut la rancúnia*; *Fora vostre hi ha la realitat*; *Es van posar davant seu*; *Poseu-vos rere seu*; *Aneu al costat seu* (o *al seu costat*); *Hi havia un àngel damunt seu* (o *sobre seu*); *Per davall nostre hi ha els animals* (o *per sota nostre*); *Posa't a prop meu*; *Ves-te'n lluny nostre*. Les expressions *a favor de* i *en contra de* també poden dur possessius posposats: les frases *Estic a favor d'ell* i *Anem en contra de vosaltres* també poden ser *Estic a favor seu* i *Anem en contra vostre*. Aquí, els possessius no indiquen pas «possessió», sinó que indiquen «referència».

Aquests casos són els que solen aparèixer consignats en gramàtiques i diccionaris. I és normal que sigui així: són construccions prou usuals en la parla i apareixen bastant en el llenguatge escrit, en tota mena de registres. Ara bé: s'han anat observant altres contextos on apareixen els possessius amb aquest valor de «referència», ocupant l'espai de la construcció [*de* + pronom personal]. Heus-ne aquí unes mostres:

- *N'hi ha que tenen sort (cas teu) i n'hi ha que no (cas meu)*
- *Això és típic teu* (apunt al fòrum d'internet *Serrano Club*, 19-4-2007, <<http://serranoclub.mforos.com/327786/5730614-felicidades-toni/>>)
- *[Aquesta persona immigrant] ha fet papers via meu* (doc. oral, Valls, oït a un barceloní, 24-3-2010)
- *L'esquema extern és l'esquema que organitza, agrupa i protegeix la informació del GCS i ho presenta per facilitar l'accés fàcil i eficient a les dades a partir seu* (August Climent, *Sistemes gestors de bases de dades*, La Salle Enginyeria i Arquitectura - Universitat Ramon Llull, 2008, p. 66)

- *Qualsevol home de la casa d'Israel o dels forasters que resideixen enmig vostre (La Bíblia. Edició popular en un sol volum, edició de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1970, p. 221)*
- *[...] com ell havia nedat entremig seu (Pau López, Entendre's amb adolescents. Tu m'importes, 2009, p. 45)*
- *En comptes teu 'en comptes de tu' (film Els impostors [Matchstick men], escena de la bolera)*
- *Ja hi aniré jo en comptes teu (dibuixos animats Doraemon, capítol «El xiclet substituït», emès pel canal Super3 el 2-3-2010)*
- *La meua pregunta és: es pot veure a través seu perquè és transparent, o és transparent perquè es pot veure a través seu? (Tomás Miranda Alonso, Arguments. Un curs introductori a la filosofia, 2011, p. 71)*
- *[Jo] estava a baix teu 'jo estava situat a la part inferior de tu' (doc. oral, Valls, 27-04-2018, oït a un xiquet de 5 anys)*
- *Han passat de llarg nostre (sèrie de dibuixos animats Gat i gos, episodi «El Gat i el Gos i el gran misteri dels pares (2a part)», emès pel Canal Super 3 el 7-8-2017)*
- *Tot just hi ha dos cotxes entremig nostre (doc. oral, Valls, 13-9-2017)*
- *Occident «ens ha mentit moltes vegades, ha pres decisions d'amagat nostre, ens ha situat davant un fet consumat», va dir Putin en un discurs televisat (Nina Khrushcheva, «Units amb Putin contra el terror?», La Vanguardia [edició en català], 23-11-2015)*
- *Procureu identificar el familiar o persona que actuï com a referent/ interlocutor, a part vostre, per a rebre informació [la versió en espanyol, al revers, diu: Procure identificar al familiar o persona que actúe como referente/interlocutor, además de usted, para recibir información] (full informatiu sobre l'hospital de dia oncohematològic de Badalona, Generalitat de Catalunya - Institut Català d'Oncologia, 2010 [1a versió], 2013 [2a versió])*
- *Els meus ulls cercaven els seus constantment, fins que ella tombava vers meu la seva cara alegre i aleshores tots dos somrèiem (Ivan S. Turguènev, Diari d'un home sobrer [edició de la Universitat Autònoma de Barcelona, traducció d'Anna Larripa], 2004, p. 38)*
- *Tens qui t'espera, al revés meu, que no m'espera ningú (Albert Gurt, Cendres sobre el mar, 2001, p. 108)*
- *El PP [té un problema] si algú funda un partit més a la dreta seu (Jordi Basté, El Món a RAC1, RAC1, 21-12-2016)*
- *El programa sobre el barri del Raval de Barcelona ens ha obert els ulls a un món a tocar nostre, el de la misèria, el de la corrupció i el de la vida infrahumana (Josep Santesmases i Ollé, Riu avall. Recull d'articles (1986-2002), 2002, p. 19)*

- [...] *un gos pixava a un metre nostre* (Salvador Rull Borrell, «Places o pipicans?», *La Vanguardia* [cartes al director], 27-8-2014)
- [...] *ens [sic] del davant anaven a un minut nostre* («Pedals de Foc 2008», apunt al blog *Terrisseixols*, 23-10-2008, <<http://terrissixols.blogspot.com.es/2008/10/pedals-de-foc-2008.html>>)
- *Passaren arran meu sense veure'm* (Institut d'Estudis Catalans, *Diccionari de la llengua catalana*, 1995, entrada *arran*)
- [...] *nosaltres tornarem a estar a sobre seu, com quan era petit 'tornarem a estar per ell', no pas 'tornem a estar situats al damunt d'ell'* (Imma Sagrera, *Del xumet a la birra. Històries i cabòries d'una psicòloga de capçalera*, 2004, p. 33)
- *Li vaig dir que què collons fos això del «sistema límbic», que tothom semblava saber-ho tret meu* («Els Coets - n'Hèctor i na Nèctar», apunt al blog *3/4 d'aixeta - guaitajorns de n'Euleuteri Qrim*, 20-1-2011, <<http://v.blog.cat/2011/01/20/n-h-ctor-i-na-n-ctar-coet>>)
- *Havie la televisió molt proper meu* (declaracions de l'entrenador del Tàrrrega els anys 1997-1998, *Primer Toc*, RAC1, 19-5-2011)

SARAGOSSÀ (2000: 275) considera que aquestes construccions —que titlla d'irregulars— no poden donar-se amb adverbis temporals com *abans* o *després*. Però el fet és que també se'n troben:

- *Les excursions escolars fora vila van començar justament amb el senyor Amat, el qual, sobre aquest punt, tenia idees modernes. I aquest és un tret, com tants altres, al seu favor. Abans seu, els nois no feien excursions i, si en feien, no anaven més enllà de la ratlla del terme* (Artur Bladé i Desumvila, *Crònica del país natal*, 1958 [dins *Obres completes*, 2006, p. 202])
- [...] *el discurs de Nin va suscitar tal entusiasme que Álvaro de Albornoz, excel·lent parlamentari i exministre, que havia de parlar després seu, va dir a Gorkin que era molt difícil intervenir després de Nin* (Victor Alba, *Andreu Nin i el socialisme*, 1998, p. 137)

Tots aquests exemples permeten pensar que, en català, està prenent cos l'ús referencial dels possessius posposats a diversos adjectius o a noms que ocorren en una determinada construcció.

Una de les mostres d'aquesta expansió la trobem en el mot *vora*. Pot usar-se com a sinònim de *prop*, i per tant pot dur un possessiu darrere. Però *vora* no pot anar seguit de l'expressió [*de* + pronom

personal] (a diferència de *prop* i *lluny*, que sí que poden fer-ho), a no ser que *vora* dugui la preposició *a* i l'article definit abans. Això fa pensar que, en el cas de *vora*, aquest recurs expressiu està més avançat.

- *Fins als ocells de la passada eixuta que van fugir de vora teu, ara no els sap gota de greu entretenir-se per la teva ruta* (Josep Maria de Sagarra, *El poema de Montserrat*, 1956, p. 219)
- *Va estar a la vora teu durant tot el temps i ni te'n vas adonar* (exemple extret de LACREU 1996: 133)
- *Van posar-se vora teu* (molt usual)
- *Va estar vora teu* (molt usual)
- **Van posar-se vora de tu* (gens usual)
- **Va estar vora de tu* (gens usual)
- *Van posar-se a la vora de tu* (relativament usual?)
- *Va estar a la vora de tu* (relativament usual?)

A banda que aquests exemples poden sonar innovadors, cal dir que construccions tan consolidades al segle XX com *darrere seu* no es troben a l'Edat Mitjana. En efecte, una cerca en el Corpus Informatitzat del Català Antic (CICA) <<http://www.cica.cat>> mostra que combinacions com *davant meu*, *darrere seu* i similars no es troben en els documents medievals.

En català medieval sí que es troba —bé que molt escadusserament— l'ús de *me* (per a la primera persona) i *se* (per a la tercera persona) en aquest context sintàctic (*davant me*, *davant se*) —i salvat el fet que no siguin errors de transcripció. En un dels primers textos en català, els *Greuges de Guitard Isarn*, de final del segle XI, hi llegim *davant me*; en Ausiàs March i algun altre text del segle XV, hi trobem també *davant me*; i a la *Crònica* de Muntaner i al *Llibre de Sancta Maria*, ambdós del segle XIV, hi surt escrit *davant se*. Però pràcticament no es troben més mostres d'aquest ús en el CICA (per exemple, amb *darrere* no se n'hi troben).

6. LA MANCA DE FLEXIÓ DE GÈNERE

SARAGOSSÀ (2000: 221-222) fa notar que els possessius, com a adjectius, han de concordar en gènere i nombre amb el nom al qual acom-

panyen. Ara bé: quan els possessius s'empren en l'ús que reportem, es diuen pràcticament sempre en masculí. Així, la frase *Posa't darrere (de) la Marta*, esdevé *Posa't darrere seu* (i no pas *darrere seva).

Vet aquí altres exemples en què el possessiu (posposat per a indicar «referència») apareix al costat d'un nom femení però presenta forma masculina (que se sumen al cas de *vora teu*, reportat adés, si bé cal dir que la *GIEC* (2016) admet la forma *Seien a la vora vostra*, amb el possessiu en femení):

- *L'Aurèlia, que estava d'esquena meu, es girà* (Noel Clarasó, *Un poca-solta*, 1957, p. 24)
- *Cal dir que el partit va començar 3/0 a favor del Sallent i les coses es van posar de cara nostre* (web del Club de Tennis Taula Sallent, <<http://cttsallentweb.wixsite.com/sallent/about>>, 27-11-2016)

Certament, pot ser que, en alguna ocasió, aparegui un possessiu en femení:

- *La que ve de cara meva no* [parlant d'una persiana que s'ha d'apujar] (doc. oral, Valls, 17-5-2012, infant de 7 anys)

I continuen dient-se força construccions amb el possessiu en femení quan el nom que hi ha abans és femení:

- *En opinió meva...* (i no pas —almenys de moment— **En opinió meu...*)
- *Ho van fer a proposta seva* (i no pas —almenys de moment— **Ho van fer a proposta seu*)

Ara bé, hi ha casos en què, a pesar que en el llenguatge general el possessiu es diu en femení, es poden trobar en masculí. Seria el cas de l'expressió *per ordre de*, amb el mot femení *ordre*. Si després hi va un possessiu, generalment apareix en femení (*Van irrompre a la redacció del diari per ordre seva*). Però hem trobat algun cas en masculí:

- *La còpia de 'La fi'* [es refereix a l'obra *La fi del comte d'Urgell*] *encarregada per Jaume Ramon Vila no presenta cap anomalia en relació als altres textos traslladats per ordre seu* (Mar Batlle, *Patriotisme i modernitat a La fi del comte d'Urgell*, 1999, p. 74)

- [...] y als dos costats s'hi veuen dos escuts del abat Payo Coello que sens cap dupte precedeixen de la primera capella feta per ordre seu (Eduard Toda, *Poblet*, 1883, p. 190)

També hi ha algun cas de la construcció *en substitució seu* (en comptes de la forma *en substitució seva*):

- Sebastian Vettel diu adéu a l'escuderia que li ha donat els 4 mundials que té, i *en substitució seu* entra Daniil Kvyat, antic pilot de Toro Rosso («Presentació dels monoplaques de Fórmula 1 2015», apunt al blog *Revista de l'INS Sant Vicenç de Montalt*, 9-3-2015, <<http://revistains.titut.blogspot.com.es/2015/03/presentacio-dels-monoplaces-de-formula.html?view=classic>>)

Tal vegada d'aquestes construccions amb possessiu en masculí (*per ordre seu*, *en substitució seu*), quan en principi s'han de dir en femení, és un altre indicatiu que el fet d'usar possessius posposats indicant «referència» s'està estenent.

(Amb *contra* també poden aparèixer els possessius en femení —el DNV, dins l'article *seu*, du com a exemple *en contra seua*—; això segurament s'explica per influx de la paraula *contra*: *Va maquinari en contra seu* i *Va maquinari en contra seva*, encara que faci referència a un home.)

7. FORMES POSPOSADES SENSE EQUIVALENT ANTEPOSAT

Un altre indicatiu de l'avanç d'aquest recurs expressiu el tenim en el fet que algunes formes de possessiu que van posposades en realitat poden anar també anteposades; però d'altres tan sols poden anar posposades. L'existència d'aquesta segona tipologia pot ser un altre indicatiu que aquest recurs expressiu va avançant.

Anem al detall. Posem les construccions *a l'entorn de* i *al voltant de* (que són sinònimes); les construccions *a criteri de*, *a càrrec de*, *amb l'ajuda de* (i anàlogues, com les que tenen el mot *suport*), *en record de*, *en poder de*, *en lloc de* i *en honor de*; i les construccions *segons l'opinió*

de i a parer de (que són sinònimes). Totes aquestes construccions poden dur el possessiu (que no expressa «possessió») tant davant com darrere i, quan va davant, s'acompanya d'un article forçosament:

- [...] *l'odi que aquest procediment va aixecar a l'entorn nostre o de la revolució* (Joan Peiró, *Perill a la reraguarda*, 1936, citat per Josep Mas-sot i Muntaner, *Aspectes de la Guerra Civil a les Illes Balears*, 2002, p. 29)
- *l'odi que aquest procediment va aixecar al nostre entorn*
- [...] *van estrenyent el setge al voltant vostre* (Joan Rebagliato, «El parany», dins D.A., *Somnis d'asfalt i altres narracions*, 2005, p. 82)
- *estrenyent el setge al nostre voltant*
- [...] *que m'enviïs retalls de totes aquelles coses que, a criteri teu, em puguin interessar* (Montserrat Bacardí [ed.], *Epistolari Jordi Arbonès - Joaquim Carbó*, 2014, p. 71 [la carta data del 1980])
- *que m'enviïs retalls de totes aquelles coses, al teu criteri, em puguin interessar*
- *Això va a càrrec teu*
- *Això va al teu càrrec*
- *Amb ajuda teva ho aconseguirem*
- *Amb la teva ajuda ho aconseguirem*
- *En record seu, justament, Mercè Trullèn ens posa a l'abast la carta* (Ernest Marcos, Helena Badell i Francesco Ardolino [ed.], *En eterna vigília. Tradició i compromís en l'obra de Iannis Ritsos*, 2014, p. 14)
- *en el seu record, ens posa a l'abast la carta*
- *L'alcaldeessa volia tenir les claus, i les claus van quedar en poder seu*
- *van quedar en el seu poder*
- *M'obligues a quedar-me a la botiga en lloc teu* (dibuixos animats *Doraemon*, capítol «Les bombolles de sabó», emès pel canal Super 3 el 19-10-2010)
- *m'obligues a quedar-me a la botiga en el teu lloc*
- *Ningú no es pot relaxar en lloc vostre* (Henri Brunel, *Guia de relaxació per als que no tenen temps*, 2011, p. 20)
- *ningú no es pot relaxar en el vostre lloc*
- *A Les també, quan dos joves començaven a festejar, es ballava un ball en honor seu* (Ferran Estrada, Xavier Roigé i Oriol Beltran, *Entre l'amor i l'interès. El procés matrimonial a la Val d'Aran*, 1993, p. 82)
- *es ballava un ball en el seu honor*
- *Santa Coloma carregà la culpa de les dificultats del tercio sobre el doctor Meca, que, segons opinió seva, hauria hagut d'arrestar els conse-*

llers municipals de Sant Feliu per llur conducta deslleial (John H. Elliott, *La revolta catalana 1598-1640. Un estudi sobre la decadència d'Espanya*, 2011, p. 423)

- segons la seva opinió, hauria hagut d'arrestar els consellers municipals
- [...] es complau a destacar les limitacions del canonge de Vic [...] i a posar de relleu les qualitats del jove Fabra, que, a parer seu, amb la seva rèplica contra Collell va deixar el canonge «fora de combat» (Jordi Ginebra, *Llengua i política en el pensament d'Antoni Rovira i Virgili*, 2006, p. 152)
- les qualitats del jove Fabra, que, al seu parer, amb la seva rèplica va deixar-lo fora de combat

Però, en canvi, l'expressió *anar a remolc de* 'haver de seguir les pautes o els fets de', 'trobar-se en una situació subsidiària respecte de' rarament es diu amb el possessiu anteposat:

- [...] sinó també en textos literaris, camp en el qual els altres van a remolc seu (Jaume Aulet, *Josep Carner i els orígens del noucentisme*, 1992, p. 53)
- *els altres van al seu remolc (no es diu)

Un cas semblant el trobaríem en les expressions *a favor de* i *en contra de*. Es pot dir *Estic a favor d'ell*, *Estic a favor seu* però també *Estic al seu favor*. En canvi, amb *contra* es pot dir *Estic en contra d'ell* i *Estic en contra seu*, però no pas **Estic a la seva contra*.

La limitació que es troba en les expressions *a remolc de* i *en contra de* es podria interpretar com una consolidació de l'ús dels possessius posposats indicant «referència».

8. L'ESPANYOL, PEL MATEIX CAMÍ?

En espanyol, aquest fenomen també es dona (ALARCOS LLORACH 1994: §131). N'hem trobat algun exemple que segurament també evidència l'expansió d'aquest recurs expressiu:

- *Había un niño atrás mío* (oït a Tarragona a una xica castellanoparlant, alumna de 1r curs a la Universitat Rovira i Virgili, 6-10-2010)

- *El perro lleva toda la noche tirándose encima mío* (oït a Valls a una xica castellanoparlant, alumna de 1r curs de l'Institut Serra de Miramar, 14-12-2016)
- *Ellos están a un segundo nuestro* (Jorge Lorenzo [corredor de moto], declaracions al canal 3/24, 3 i 4-6-2011)
- [...] *¡y fue a sentarse sobre las rodillas de unos pibes que estaban en una mesa ahí, a un metro mío!* (Osvaldo Bazán, ... *Y un día Nico se fue*, 2004, p. 160)

El tercer exemple es refereix a la diferència en temps que hi ha entre corredors de motociclisme, per tant és equivalent a 'van un segon darrere nostre'. Pel que fa al darrer exemple, SARAGOSSÀ (2005: 127-128) reporta un exemple semblant: *cayó a un metro mío*.

En qualsevol cas, tal com fa notar RUAIX (1994: 14-15), en espanyol allò més usual és dir *a mi cargo, de su parte, en vuestro honor, en su poder*, etc., mentre que la forma pertinent en català és *a càrrec meu, de part seva, en honor vostre, en poder seu*, etc. D'aquí es pot desprendre que el català està un xic més avançat que l'espanyol en la consolidació d'aquest recurs expressiu. De fet, cal notar que, d'aquests quatre exemples, tres s'han dit en territori catalanoparlant (el pilot Jorge Lorenzo és mallorquí de naixement i ha residit a Barcelona).

9. VINCLE AMB L'EXPRESSIÓ DE L'AGENT

Es podria plantejar fins a quin punt hi ha un lligam entre aquest recurs expressiu i l'expressió de l'agent mitjançant un possessiu (com en certa manera apunta BADIA I MARGARIT 1994: 508-509).

En efecte, en català l'agent se sol expressar mitjançant la preposició *per* (*El pont fou fet pels romans*), però també amb *de* en determinats casos, com ara quan hi ha el verb *fer* (*Això és fet d'ell*). En aquest darrer cas, pot anar-hi *seu* (*Això és fet seu*). Tot i que en el llenguatge general no és usual, es pot trobar:

- *Ja vaig veure que, en aquell llibre, hi havia coses redactades teves*
- *500 ml de caldo de peix (si es [sic] fet vostre millor que millor, però sinó [sic] un de pot)* (llista d'ingredients de la recepta «Mongetes amb

cloïsses», web *S'ha kavat el bròquil*, <<http://www.elbroquil.cat/receptes/mongetes-amb-cloïsses>>

- *El llit és fet teu?* ‘el llit l’has construït tu?’ (Albert Om, *El Convidat* [visita entrevista a Miquel Calçada, TV3, emès el 1-1-2011])
- [...] *pujau a Commons mateix només les imatges fetes vostres o que no tinguin drets d'autor* («Consells de benvinguda», *Viquipèdia*, <<https://ca.wikipedia.org/wiki/Viquipèdia>>)

És un qüestió que deixem apuntada. En tot cas, notem que, quan el possessiu expressa agent, hi ha variació de gènere (*coses redactades teves, imatges fetes vostres*).

10. L'EXPRESSIÓ GIRONINA CASA MEU

En el llenguatge general, hom diu *Anem a casa meva* (Catalunya), *Anem a ma casa* (País Valencià) i *Anam a ca meva* (Illes). Però a Girona i als seus entorns, es diu *Anem a casa meu*. Aquesta forma de masculí del possessiu (al costat d'un mot femení com és *casa*) podria fer pensar que és un altre àmbit on s'ha desplaçat l'ús del possessiu com a forma de genitiu.

Tanmateix, en el cas de l'expressió *a casa meu*, cal tenir present que, també a la regió de Girona —i altres zones veïnes, com la Garrotxa, el Collsacabra o la Catalunya francesa— es diu *la meu mare* (en comptes de *la meva mare*), on el possessiu també presenta forma de masculí o, en tot cas, no té una forma de femení. Aquest altre cas relacionat amb el parentiu es pot explicar per una neutralització del gènere en els possessius. La mostra la tenim en altres parlars catalans. Al Camp de Tarragona, es diu *ma germà* i *mon àvia*, amb el gènere dels possessius al revés del que tocava. Tal solució també es troba esporàdicament a la vall d'Àneu (al Pallars Sobirà), on es pot sentir *ma germà* i *mon germana* (SISTAC 1998: 67). Aquest comportament tarragoní i aneuenc contrasta amb la manera de dir aquestes expressions en les comarques a l'entorn del Camp de Tarragona —com ara el Priorat— i a les Terres de l'Ebre, on sempre és *mon germà* i *ma àvia*. L'existència de *ma germà* i *mon àvia* en la parla tarragonina es pot explicar per una neutralització (o desaparició) del gènere en els possessius. Així,

una frase com *ma mare i mon germà* esdevé, per a un tarragoní, *ma mare i ma germà*. La forma *mon àvia* es podria explicar per la presència d'una vocal a l'inici del mot de parentiu, de manera que s'optaria per una forma amb una *n* al final que fes de coixí fonètic (és més eufònic *mon àvia* que *ma àvia*). En aquest sentit, el parlar del Camp de Tarragona es comportaria com el francès (on es diu *mon amie*, amb un substantiu femení). Però l'existència de *mon germana* a la vall d'Àneu —com es diu *la meu germana* al Collsacabra (DORCA 2008: 45)— reforça la idea que es tracta d'una neutralització del gènere. Un altre exemple d'aquest fenomen és una forma que trobem a Mallorca i Menorca —però no pas a les Pitiüses—, *mumare*, que podria ser *mon mare* pronunciat desgastat.

Per tant, la solució gironina *la meu mare* es pot circumscriure en una tendència d'alguns parlars catalans a neutralitzar el gènere del possessiu davant parentiu (*la meu mare, ma germà, mon àvia, mumarre*) i, fins i tot, en algun cas en altres àmbits, per exemple, *la teu bicicleta* a la Garrotxa (MONTURIOL & DOMÍNGUEZ 2001: 49) o *la meu seguit* de qualsevol mot en dicció relaxada a la vall d'Àneu (SISTAC 1998: 68). En aquest sentit, podria ser que l'expressió gironina *a casa meu* també fos fruit de la neutralització del gènere que veiem en el parentiu, i no tingués res a veure amb l'extensió del possessiu com a genitiu. Una dada que abona aquesta idea és que, al Rosselló, s'ha dit tradicionalment *Vine a la meu casa*, on el possessiu no està posposat i pren forma masculina (VENY 1982: 65).

11. ENVERS UN NOU PARADIGMA AMB CASOS?

En el supòsit que aquest recurs agafés volada i, amb el pas del temps, s'expandís encara més el nombre de contextos i el nombre de vegades en què apareixen aquests possessius usats com a cas genitiu real (invariables en masculí) en comptes de la construcció [*de* + pronom personal], la pregunta és: podríem parlar del ressorgiment de l'expressió de casos mitjançant desinències en l'àmbit dels pronoms personals?

Dit d'una altra manera: es podria afirmar que el català té *jo* com a cas recte i *mi* com a cas oblic; i que, amb la irrupció de *meu* posposat

(significant ‘de mi’, i sense sentit possessiu, sinó referencial), disposa de tres formes per al pronom personal, concretament una per al cas recte o nominatiu (*jo*), una per al cas nominatiu, per al cas datiu i per a les construccions preposicionals (*mi*) i una per al genitiu (*meu*). Si s’accepta això, el català hauria reconfigurat un sistema de casos expressat desinencialment —sempre en l’àmbit dels pronoms personals—. Quedaria així:

	nominatiu	acusatiu, genitiu preposicional	genitiu
1a pers. sing.	<i>jo</i>	<i>mi</i> (5)	<i>meu</i>
2a pers. sing.	<i>tu</i>	<i>tu</i>	<i>teu</i>
3a pers. sing.	<i>ell</i> (1) <i>vostè</i> (respecte)	<i>ell</i> (1) / <i>si</i> (6) <i>vostè</i> (respecte)	<i>seu</i>
1a pers. pl.	<i>nosaltres</i> (2) <i>nós</i> (senyorial-reial) (9)	<i>nosaltres</i> (2) <i>nós</i> (senyorial-reial)	<i>nostre</i> (7)
2a pers. pl.	<i>vosaltres</i> (3) <i>vós</i> (senyorial i respecte)	<i>vosaltres</i> (3) <i>vós</i> (senyorial i respecte)	<i>vostre</i> (8)
3a pers. pl.	<i>ells</i> (4) <i>vostès</i> (respecte)	<i>ells</i> (4) / <i>si</i> (6) <i>vostès</i> (respecte)	<i>seu</i>

(1) Amb variació de gènere. Així, en femení rep el morfema de femení *-a*: *ella*.

(2) Obviem altres formes reduïdes, usuals en la parla: *naltros* (Camp de Tarragona, Lleida), *natros* i *natres* (Terres de l’Ebre), *nol-tros* (Illes), etc.

(3) Obviem altres formes reduïdes, usuals en la parla: *valtros* (Camp de Tarragona, Lleida), *vatros* i *vatres* (Terres de l’Ebre), *vol-tros* (Illes), etc.

(4) Amb variació de gènere. La *-s* final és el morfema de plural. Així, *ells*, *elles*.

(5) A les Illes, al Rosselló, a bona part del Pirineu i en certa mesura a Ponent, s'usa *jo* (acusatiu: *Van espiar-nos a tu i a jo*; datiu: *M'ho diuen a jo*; preposicional: *Es riuen de jo, Veniu cap a jo*).

(6) La forma *si* sol emprar-se quan té un valor reflexiu o recíproc, i per això sol dir-se reforçada amb *mateix* (*S'ho diu a si mateix, Es van fer mal a si mateixos, Es reia de si mateix*). Aquest reforç amb *mateix* es troba en altres pronoms (*M'he vist a mi mateix al mirall*), però amb *si* és molt freqüent. Es pot dir sense *mateix*, sobretot quan hi ocorre la preposició *entre* (*Són diferents entre si*), però és menys freqüent i generalment circumscrit a construccions fixades, com *fora de si* o *en si* (*Estava fora de si, Estaven fora de si, Destaquem la imatge en si, Finalment el desmaiàt va tornar en si*).

(7) Obviem formes populars pròpies del català oriental com *nostro* (que, segons el DCVB, a Mallorca podia adoptar la forma *nòstron* anteposat a noms de parentesc).

(8) Obviem formes populars pròpies del català oriental com *vostro* (que, segons el DCVB, a Mallorca podia adoptar la forma *vòstron* anteposat a noms de parentesc).

(9) Popularment existeix l'expressió *nòs amb nòs*, que significa 'entre família, entre nosaltres', recollida pel DCVB.

En aquest paradigma no hi afegim els clítics, com: *m* per a la 1a persona del singular (*M'agrada això que dius*); *t* per a la 2a persona del singular (*Te la fotré!*); *s i l* per a la 3a persona del singular (*S'ha perdut, L'he vista, El tinc, Vigileu-lo*); *n+s* o *m+s* per a la 1a persona del plural (*Ens veu* o *Mos veu, Ens en anem, Anem-nos-en, Agafa'ns, Ajudeu-nos, Mos en anem, Agafa-mos, Ajudeu-mos, Mo n'anem, Anem-mo'n* [les dues darreres, a les Terres de l'Ebre]); *v+s* per a la 2a persona del plural (*Us veu* o *Vos veu, Us en aneu, Aneu-vos-en, Agafeu-vos, Vo n'aneu, Aneu-vo'n* [les dues darreres, a les Terres de l'Ebre]); *s i l* per a la 3a persona del plural (*S'han perdut, Les he vistes, Els tinc, Vigileu-los*). En fer-ho, cal incloure-hi el clíctic de datiu *li* (és a dir, *l+i*), a la 3a persona del singular, i *elsi* o *losi* (és a dir, *l+s+i*), a la 3a persona del plural (encara que al País Valencià es manté la forma tradicional *els*). Les formes amb *e* afegida o una altra vocal (*me, em, te, et, es, se, el, lo, els, los, les, ens, nos*, etc.) poden explicar-se com variants sorgides per sil·labificació (o, en el cas de la 3a persona, amb morfemes de

gènere i nombre), mentre que la forma amb *a* (*la*) pot considerar-se com un morfema de femení.

Segons aquest paradigma, la terminació del cas datiu (o datiu-preposicional, i segons com també acusatiu) seria *-i*; i les terminacions del cas genitiu serien *-eu* en la majoria de persones, excepte *-stre* en la 1a i 2a persona del plural.

(En espanyol i portuguès, aquest quadre encara pren més força, atès que, en aquests dos idiomes, el datiu de 2a persona del singular és *ti*—paral·lel a *mi/mim* de la 1a persona del singular— i que tenen una forma de cas preposicional quan hi ha la preposició *con* amb *-igo*: *conmigo/comigo, contigo, consigo*.)

12. ALTRES QÜESTIONS

SARAGOSSÀ (2000: 222) fa notar que un possessiu remet al sintagma [*de* + pronom personal], però que la preposició *de* només pot ser quan subordinem restrictivament un modificador nominal a un nucli nominal, i que per tant anomena *de la restricció nominal* (aquesta idea l'explicita també COBA FEMENIA 1999; 2005). Això explica que no es pugui dir **Parlaven seu* (per *Parlaven d'ell*), **Depèn teu* (per *Depèn de tu*) o **Ha eixit seu* (per *Ha eixit d'ell*), on la preposició *de* és de règim verbal.

D'altra banda, tenim que, malgrat disposar de construccions com *típic teu*, sembla que no s'ha generat una construcció com **atípic teu*. Cal suposar que l'ús d'un possessiu per a indicar «referència» té lloc en mots que indiquen de manera efectiva un lligam clar entre un fet i una persona que viu aquell fet. Si una cosa és atípica d'algú, no hi ha tal lligam.

Pel que fa a l'extensió territorial, es pot dir que és un fenomen només present a Catalunya i territoris de l'entorn (Andorra), i no es dona en altres zones del domini lingüístic català. Així, SARAGOSSÀ (2000: 205-206; 2005: 127-128) i LÓPEZ DEL CASTILLO (2001: 192-194) indiquen que aquest ús és del tot inusual en els parlars valencians i que en els parlars illencs tampoc es troba una construcció com *davant seu*. Segons SaragoSSà, aquesta absència en els parlars valencians s'ex-

plica perquè el mateix possessiu en el seu valor estrictament possessiu tampoc és gaire usat al País Valencià, en el sentit que es diu més *Açò és d'ell* que no pas *Açò és seu*. Si el possessiu en el seu sentit estricte ja no és tan usual en un territori, és deduïble que difícilment es generarà un nou ús del possessiu. Saragossà encara apunta una altra possible explicació al no desenvolupament en els parlars valencians d'aquests usos: que, amb locatius, rarament hi apareix la *de* intercalada (es diu *dalt l'armari* més que no pas *dalt de l'armari*).

Finalment, fem esment d'un fet que sembla anecdòtic però que, segurament, revela més del que sembla. El *Diccionari català-valencià-balear (DCVB)*, a les entrades dels possessius *meu*, *teu* i *seu*, dedica un punt a l'ús posposat acompanyant locatius. En el cas de *meu*, consigna les construccions *davant meu* i *sota meu*, les definicions de les quals són, respectivament, «davant mi» i «sota de mi». En el cas de *teu*, consigna les construccions *davant teu* i *darrera teu*, les definicions de les quals són, respectivament, «davant tu» i «darrera tu». En el cas de *seu*, consigna les construccions *davant seu* i *sota seu*, les definicions de les quals són, respectivament, «davant ell» i «sota d'ell». Si ens hi fixem, la definició a la qual recorre el *DCVB* té, com a estructura, el locatiu seguit del pronom personal (*davant mi*, *darrera tu*, *sota d'ell*). No deixa de ser curiós que la manera d'explicar el rol d'un possessiu sigui posar-hi el pronom personal, si convé sense la preposició *de*. El cas és que, segurament, aquesta manera de redactar del *DCVB* revela que, per als illencs —autors del diccionari esmentat—, la forma *davant mi* devia sonar-los prou més natural que *davant meu*.

13. CONCLUSIONS

Els exemples reportats evidencien que el possessiu va expandint el seu ús posposat com a element referencial, acompanyant alguns adjectius i alguns noms que ocorren en determinades construccions.

No és forassenyat pensar que aquest ús pot anar en augment. Els estudis de gramàtica històrica revelen com canvien les llengües amb el pas del temps. Per tant, pot ser que, a la llarga, en català —o, almenys, en el català de Catalunya— tinguem més casos d'aquest recurs ex-

pressiu. Això obre la porta a una altra pregunta: s'està (re)consolidant un cert ús de formes desinencials de genitiu en els pronoms personals a través del possessiu?

BIBLIOGRAFIA

- ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA (2016): Acadèmia Valenciana de la Llengua, *Diccionari normatiu valencià*, València: Acadèmia Valenciana de la Llengua [DNV].
- ALARCOS LLORACH (1994): Emilio Alarcos Llorach, *Gramática de la lengua española*, Madrid: Espasa Calpe.
- ALCOVER & MOLL (1926-1962): Antoni Maria Alcover i Francesc de Borja Moll, *Diccionari català-valencià-balear*, Palma: Moll [DCVB].
- BADIA I MARGARIT (1994): Antoni Maria Badia i Margarit, *Gramàtica de la llengua catalana. Descriptiva, normativa, diatòpica, diacrítica*, Barcelona: Enciclopèdia Catalana; «Biblioteca Universitària», 22.
- BONET & SOLÀ (1986): Sebastià Bonet i Joan Solà, *Sintaxi generativa catalana*, Barcelona: Enciclopèdia Catalana; «Biblioteca Universitària», 6.
- BRUCART (2002): Josep Maria Brucart, «Els determinants», dins Solà, Joan [et al.] [dir.], *Gramàtica del català contemporani*, vol. II, Barcelona: Empúries, ps. 1435-1516.
- COBA FEMENIA (1999): Joan Coba Femenia, *Els adjectius possessius: teoria i problemes d'ús* [tesi doctoral], València: Universitat de València.
- (2005): *Els adjectius possessius. Teoria i alguns problemes d'ús*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- DCVB = ALCOVER & MOLL (1926-1962)
- DNV = ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA (2016)
- DORCA (2008): Jordi Dorca, *El parlar del Collsacabra. Aproximació i assaig de descripció*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- GCC = SOLÀ (2002)
- GIEC = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2016)

- GINEBRA (2001): Jordi Ginebra, «Nota sobre els possessius», *Llengua Nacional*, 35, ps. 21-22.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2016): Institut d'Estudis Catalans, *Gramàtica de la llengua catalana*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- LACREU (1996 [1990]): Josep Lacreu, *Manual d'ús de l'estàndard oral*, 3a ed., València: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana.
- LÓPEZ DEL CASTILLO (2001): Lluís López del Castillo, *Gramàtica del català actual. Sintaxi i morfologia*, Barcelona: Empúries.
- MONTURIOL & DOMÍNGUEZ (2001): Joaquim Monturiol i Eloi Domínguez, *El parlar de la Garrotxa*, Olot: Ràdio Olot.
- RUAIX (1994): Josep Ruaix, *Observacions crítiques i pràctiques sobre el català d'avui*, vol. 1, Moià: l'autor.
- RUIZ (2014): Joan Carles Ruiz, *Tipologia lingüística. Com funcionen les llengües del món*, Barcelona: UOC; «Lingüística».
- SARAGOSSÀ (2000): Abelard Saragossà, «Els adjectius possessius: naturalesa teòrica i aplicació a la normativa i al català col·loquial», *LLENGUA & LITERATURA*, 11, ps. 199-281.
- (2005): Abelard Saragossà, *Gramàtica valenciana raonada i popular. Els fonaments*, 2a ed., València: Tabarca.
- SISTAC (1998): Ramon Sistac, *El català d'Àneu. Reflexions a l'entorn dels dialectes contemporanis*, Esterri d'Àneu: Consell Cultural de les Valls d'Àneu.
- SOLÀ (1999): Joan Solà, «Els misteris dels possessius», dins *Parlem-ne. Converses lingüístiques*, Barcelona: Proa, ps. 91-97. [Publicat prèviament el 1993 al diari *Avui*.]
- (2002): Joan Solà [et al.] [dir.], *Gramàtica del català contemporani*, Barcelona: Empúries (3 volums) [GCC].
- TODOLÍ (2002): Júlia Todolí, «Els pronoms», dins Solà, Joan [et al.] [dir.], *Gramàtica del català contemporani*, vol. II, Barcelona: Empúries, ps. 1337-1433.
- VENY (1982): Joan Veny, *Els parlars catalans*, 2a ed., Palma: Moll.